

Conferința „Identificarea autorităților responsabile pentru condamnările suferite de Republica Moldova și România la CEDO. Răspunderea magistraților” Chișinău, 22-23 Octombrie 2010

În perioada 22-23 octombrie 2010, la Chișinău, a fost organizată Conferința cu tema “Identificarea autorităților responsabile pentru condamnările suferite de Republica Moldova și România la CEDO. Răspunderea magistraților”.

Evenimentul a fost promovat de Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova (IDOM), Asociația obștească “Juriștii pentru Drepturile Omului”, Centrul de Studii de Drept European (CSDE) al Institutului de Cercetări Juridice din cadrul Academiei Române, Asociația Forumul Judecătorilor din România, Revista Forumul Judecătorilor și Editura Universitară, cu susținerea financiară a PNUD Moldova și a Fundației IRZ din Germania.

În cadrul conferinței, au fost susținute prezentări de către judecători români și moldoveni, precum și de către practicieni ai dreptului, dezbaterile fiind moderate de dl. Ion Guzun, coordonator de proiecte în cadrul Institutului pentru Drepturile Omului din Moldova.

De asemenea, evenimentul s-a bucurat și de participarea d-nei Olga Kudeshkina (ex-judecătoreasă din Federația Rusă) și, în privința căreia, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat o hotărâre favorabilă, apreciind că statul rus a încălcat dreptul la liberă exprimare ocrotit de art. 10 din Convenție.

Dl. judecător Dragoș Călin de la Curtea de Apel București (foto), coordonator al lucrării “Hotărârile CEDO în cauzele împotriva României din perioada 1994-2009 - Analiză, consecințe, autorități potențial responsabile”, a prezentat tema “Autoritățile responsabile pentru condamnările suferite de România în fața Curții Europene a Drepturilor Omului, arătând că paleta acestor condamnări este

extrem de variată, constatându-se încălcarea, de către Statul Român, a majorității drepturilor și libertăților prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de Protocoalele adiționale: nerespectarea dreptului de a nu fi supus la tortură ori la tratamente inumane sau degradante, nerespectarea dreptului la libertate și la siguranță, nerespectarea dreptului la un proces echitabil (sub aspectele accesului la instanță, neexecutării hotărârilor judecătorești definitive, lipsa unei motivări adecvate a hotărârilor judecătorești, nerespectarea principiului securității raporturilor juridice ca urmare a recursului în anulare promovat de Procurorul General sau a jurisprudenței contradictorii a Înaltei Curți de Casație și Justiție, durata procedurii, lipsa audierii în recurs, nerespectarea, de către instanță, a prezumției de nevinovăție, judecarea unor civili de către instanțele militare, posibilitatea procurorului de a dispune internarea medicală psihiatrică a unei persoane, existența regulii unanimității, ce impune ca o acțiune în revendicare să poată fi introdusă doar de toți coproprietarii unui bun, indiferent de situația de fapt, judecarea unui litigiu în absența părților, refuzul unei instanțe de a audia martorii unei fapte penale, lipsa de independență și imparțialitate), atingeri aduse dreptului la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței, nerespectarea libertății de exprimare, nerespectarea libertății de asociere, nerespectarea dreptului la un recurs efectiv, nerespectarea interdicției discriminării, încălcarea dreptului la respectarea bunurilor, nerespectarea libertății de circulație etc. De asemenea, s-a mai învederat că, în materie civilă, din totalul de 584 de hotărâri de condamnare, în majoritatea s-a con-

statat încălcarea dreptului la un proces echitabil și a dreptului de proprietate, prevăzute de art. 6 din Convenție și art. 1 din Protocol nr. 1 adițional la Convenție, acestea culminând cu pronunțarea hotărârii pilot împotriva României, în cauza Atanasiu, Poenaru și Solon, în cuprinsul căreia Curtea a atras atenția că, în ciuda zecilor de hotărâri prin care s-a pronunțat asupra ineficienței mecanismului de acordare a compensațiilor pentru imobilele naționalizate de statul român, nu s-au realizat progrese semnificative în privința reformării și consolidării cadrului legislativ în materie.

În ceea ce privește materia penală, s-a arătat că instanța europeană a constatat încălcarea unui spectru extrem de generos de drepturi și libertăți fundamentale consacrate de Convenția Europeană, pronunțând, în perioada 1994-2009, condamnarea României într-un număr de 100 de cauze, dintre cele 114 aduse în fața instanței de la Strasbourg, iar cele mai frecvente condamnări s-au axat pe încălcarea art. 3, art. 5, art. 6, art. 8 și art. 10 din Convenție. Acestea nu sunt, însă, singurele, fiind aduse spre analiza Curții, cu consecința constatării atingerii aduse și altor drepturi și libertăți, dintre cele conferite de: art. 2; art. 7; art. 13, singur sau coroborat cu art. 8 și cu art. 3; art. 14 combinat cu art. 3, art. 6, art. 8 și art. 13; art. 34 din Convenție; art. 1

și 2 din Protocolul nr. 7; art. 2 din Protocolul nr. 4 și art. 3 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție.

Totodată, s-au expus principalele tipuri de cauze împotriva României și autoritățile potențial responsabile pentru aceste condamnări, precum și statistici referitoare la repartizarea culpelor exclusive sau comune, concluzionându-se că responsabilitățile sunt concurente între cele trei puteri (legislativă, executivă și judecătorească) ori între două dintre acestea (legislativă și judecătorească, legislativă și executivă, executivă și judecătorească).

Din perspectiva Republicii Moldova, în cadrul prezentărilor “Cerințele procedurale la judecarea cauzelor constatate la CEDO în cauzele împotriva Moldovei” și “Autoritățile potențial responsabile pentru condamnările Moldovei la CEDO”, dl. av. Vladislav Gribincea (foto), președintele Asociației Obștești “Juriștii pentru Drepturile Omului”, a trecut în revistă principalele cauze în care s-au pronunțat condamnări, reliefând o paletă largă de încălcări ale prevederilor convenționale (de ex. neexecutarea hotărârilor judecătorești, lipsirea de libertate, desființarea hotărârilor judecătorești irevocabile, detenția în condiții precare, maltratarea, neanchetarea maltratărilor, nesancționarea cuvenită a maltratărilor, afectarea libertății de exprimare prin examinarea defectuoasă a pricinilor privind defăimarea, prin sistarea activității unui ziar, prin cenzura la compania publică a audiovizualului, vătămarea libertății de întrunire și asocierea prin suspendarea partidelor, neautorizarea sau întreruperea întrunirilor, fie prin sancționarea pentru participarea la întruniri, termenul nerezonabil de judecare a cauzelor,

lipsirea nejustificată de proprietăți prin anularea privatizărilor, anularea licențelor).

De asemenea, în cadrul prezentării “Apărările formulate de state. Dificultățile întâmpinate în cauzele împotriva Republicii Moldova” susținute de către Agentul Guvernamental al Moldovei, s-a subliniat dificultatea colaborării cu autoritățile judecătorești, ca urmare a faptului că acestea nu furnizează relațiile solicitate.

În continuare, d-na judecător Roxana Maria Lăcătușu (Judecătoria Sectorului 4 București) a susținut un expozeu pe tema “Libertatea de exprimare în jurisprudența CEDO”, subliniind caracterul esențial, într-o societate democratică, al dreptului la exprimare, ce include și posibilitatea răspândirii de informații care șochează sau ofensează, însă, cu respectarea anumitor limite impuse chiar de art. 10 din Convenție, respectiv securitatea națională, integritatea teritorială, apărarea ordinii, protecția sănătății sau a moralei, a reputației sau drepturilor altora, garantarea autorității și imparțialității puterii judecătorești. Din această ultimă perspectivă, s-au prezentat cauzele în care Curtea a analizat limitele libertății de exprimare

cu privire la autoritatea judecătorească, sens în care s-a concluzionat că atitudinea și activitatea magistraților poate constitui o preocupare legitimă a presei, însă criticile nu trebuie să depășească anumite limite și, mai ales, să nu se bazeze pe simple afirmații, astfel încât să aducă atingere bunei administrări a justiției și credibilității de care trebuie să se bucure aceasta. De asemenea, libertatea de exprimare a fost examinată și prin prisma obligației de rezervă ce trebuie să caracterizeze comportamentul magistraților, în sensul că aceștia au îndatorirea de a se abține în cazuri justificate de la anumite acțiuni, însă au dreptul de a aduce în discuția publică disfuncționalitățile sistemului judiciar, cu scopul corijării acestora.

Ca o reflectare a celor susținute mai sus, d-na Olga Kudeshkina (foto), în calitate de fost judecător, exclus din magistratură pentru opiniile exprimate în legătura cu starea justiției din Federația Rusă, a împărtășit celor prezenți experiența sa în acest sens, învederând că, dacă sunt încălcate principiile independenței, imparțialității și inviolabilității judecătorilor, drepturile și libertățile cetățenilor, judecătorii au dreptul, dar și obligația, de a dezbate deschis aceste probleme, aceasta întrucât independența și imparțialitatea

nu reprezintă un privilegiu personal, ci condiția necesară pentru îndeplinirea funcției.

Desigur, activitatea magistratului nu este dincolo de orice răspundere. Opera de înfăptuire a justiției trebuie să răspundă unor exigențe fundamentale, concretizate în principii de bază, cum sunt: legalitatea, asigurarea accesului la instanță, garantarea unui proces echitabil, publicitatea procesului, respectarea prezumției de nevinovăție etc. În lipsa cărora justiția poate deveni o cauzatoare de prejudicii, premisă a răspunderii civile a magistraților.

DI. dr. Dieter Schlafen, judecător german implicat în mai multe proiecte în acest domeniu, a prezentat aspecte de drept comparat în domeniul răspunderii magistraților în dreptul german și în România, răspunderea magistraților în cazuri de încălcare a dreptului comunitar, reglementări din proiectul de lege elaborat de Ministerul Justiției și de Consiliul Superior al Magistraturii din România privind răspunderea magistraților.

Răspunderea magistratului, aspecte de drept comparat, temeiurile, cazurile de tragere la răspundere, atribuțiile și limitele inspecției judiciare au fost analizate și în cadrul materialului intitulat "Considerații asupra răspunderii materiale a magistraților" prezentat de

către d-na judecător Paula Andrada Coțovanu de la Curtea de Apel Pitești (foto). În esență, s-a arătat că numai răspunderea penală a judecătorului sau procurorului pentru o infracțiune săvârșită în cursul procesului, stabilită printr-o hotărâre judecătorească definitivă, poate constitui fundamentul antrenării răspunderii materiale a judecătorului sau procurorului și numai în măsura în care această infracțiune este în raport de cauzalitate cu eroarea judiciară generatoare de prejudiciu. De asemenea, s-a apreciat că art. 99 lit. h din Legea nr. 303/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, atât în forma actuală, care prevede răspunderea disciplinară pentru nerespectarea normelor de procedură cu rea-credință sau din gravă neglijență, cât și în forma completată propusă prin proiectul de modificare a legii, ce propune extinderea acestei răspunderi și pentru nerespectarea normelor de drept material, deschide calea unui control administrativ al hotărârilor judecătorești pronunțate, întrucât cercetarea unei astfel de abateri presupune efectuarea unei analize pe fond a soluției stabilite printr-o hotărâre judecătorească, în afara căilor de atac prevăzute de lege. Aceasta ar urma să fie făcută într-o procedură administrativă și de către un organ administrativ – Consiliul Superior al Magistraturii, prin Inspekția judiciară, ajungându-se, pe cale indirectă, la instituirea unei instanțe extraordinare care ar înfăptui justiția în afara sistemului instanțelor judecătorești.

În plus, despre organizarea, activitatea și cazuistica în materie a Colegiului Disciplinar de pe lângă

Consiliul Superior al Magistraturii din Moldova, a relatat domnul Nicolae Roșca (foto), președintele acestui for.

Intervenții cu anumite precizări, constatări și propuneri concrete în timpul dezbaterilor pe marginea subiectelor abordate au avut domnul Dumitru Visternicean (foto), Președintele

Consiliului Superior al Magistraturii din Republica Moldova, doamna Raisa Botezatu, vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție, președinte al Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție, Vladimir Brașoveanu, judecător la Judecătoria Centru, mun. Chișinău, membru al Colegiului Disciplinar, dl. Ionuț Militaru, judecător la Judecătoria Sectorului 6 București, alți vorbitori.

Concluziile care s-au desprins, în cadrul acestui eveniment, se circumscriu necesității de a avea o abordare sinceră, echidistantă cu privire la motivele și autoritățile responsabile pentru condamnările la CEDO ale României și Republicii Moldova, de a le aduce la cunoștința publică, întrucât numai în acest fel se poate ajunge la responsabilizarea tuturor factorilor implicați în buna funcționare a societății.

**Judecător Lucia Zaharia,
vicepreședinte
Judecătoria Sectorului 5
București**